



Έργο του Γιώργου Ρόρη από την ομαδική έκθεση «Συγκάτοικες εικόνες» που ήταν αφιερωμένη στο έργο του συγγραφέα (έπιμ. Ελισάβετ Σακαρέλη, Φωκίωνος Νέγρη 16, 2017).

Caput mortuum (1392)*

Φάρσα αφανισμού

Διήγημα από τον ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ

Ψευδο-Αγέλαστος ή καθ' ύπνον σημειώσεις

14. Στις *Βάκχες* ισορροπούν δύο αντίρροπες δυνάμεις. Το τραγικό, για να αντέξει την τραγικότητά του, χωνεύει κλιμακώσεις του αστέιου, εξού και οι αισθητικοί χαρακτηρισμοί για τον γερο-Αγέλαστο (*κωμωδικός, γελοῖος*, κ.ά.), αλλά και, αντισυμμετρικά, για να σκάψει τη ρίζα, την οντολογία του ζόφου και της φρίκης, αποκαλύπτει ότι, εντέλει, αν αναποδογυρίσεις τη μάσκα του αποτρόπαιου, αν γυρίσεις τη φόδρα του, φανερώνεται η μάσκα του καγχασμού.

14.1 Αναρωτιέμαι, υπάρχει κάτι πιο δραματικό από το να κάνεις τον θεατή να γελάσει, όταν το μόνο που μπορεί να κάνει μπροστά στα διαδραματιζόμενα είναι να μηξήσει τα κλάματα ή να αρ-

χίσει να ουρλιάζει από φόβο, ασφυξία ή πανικό;

14.2 Εξού κι ο γερο-Αγέλαστος στο πέραςμα του χρόνου, τότε που όλα γίνονται ρυτίδες και αναμνήσεις, έβλεπε τη θείκη καταγωγή ως ένα αδίστακτο δράμα δωματίου, την Ιστορία ως μια απρόβλεπτη μηχανή φάρσας και τα ερωτικά παθήματα και οικογενειακά εγκλήματα, εκτός από μη μαθήματα θντών και θυμάτων, ως ένα εκτυφλωτικό πεδίο αποσυμπίεσης από το ενοχικό Κακό – ατομικό και συλλογικό.

14.3 Γι' αυτό στο σανίδι ο Σαΐξτηρ και ο Μπέκετ και στη σελίδα ο Ντοστογιέφσκι και ο Μπέρχαρντ χάλασαν τα μάτια τους διαβάζοντας την αποχαλίνωση της ύπαρξης και της Ιστορίας – είτε διάβασαν τις *Βάκχες* είτε όχι.

14.4 Κάπως έτσι εξηγείται και η αναγνω-

στική δυσκαμψία του Αριστοτέλη όταν έρχεται ενώπιος ενώπιω με τις τραγικωμωδίες του. Ίδου η ευμενέστερη εκδοχή του Σταγειρίτη για τον γερο-Αγέλαστο (στην κόψη: θεωρία της πρόσληψης και πολιτισμικών σπουδών): «ή μὲν οὖν κατὰ τὴν τέχνην καλλίστη τραγωδία ἐκ ταύτης τῆς συστάσεώς ἐστι. διὸ καὶ οἱ Ἑδριπίδῃ ἐγκαλοῦντες τὸ αὐτὸ ἀμαρτάνουσιν ὅτι τοῦτο δρᾶ ἔν ταῖς τραγωδίαις καὶ αἱ πολλὰ αὐτοῦ εἰς δυστυχίαν τελευτῶσιν. τοῦτο γάρ ἐστιν ὡς περ εἴρηται ὀρθόν· σημεῖον δὲ μέγιστον· ἐπὶ γὰρ τῶν σκηνῶν καὶ τῶν ἀγῶνων τραγικώταται αἱ τοιαῦτα φαίνονται, ἂν κατορθωθῶσιν, καὶ ὁ Ἑδριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατος γε τῶν ποιητῶν φαίνεται» [*Ποιητικὴ* (1452b-1453a)].

Οικογενειακά βίντεο

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Η συνείδηση του εμβρύου διαμορφώνεται μέσα στη μήτρα. Το έμβρυο το νιώθει από την πρώτη στιγμή της σύλληψης του σπερματοζωαρίου και του ωαρίου των φυσικών του γονιτών.

ΣΕΜΕΛΗ: Καήκαμε!

ΑΓΑΥΗ: Εσύ μην ανησυχείς. Είσαι ήδη τέφρα...

ΣΕΜΕΛΗ: Αυτοκριτική μηδέν. Μια ζωή αδιόρθωτη...

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Χαλαρώστε... δεν μπορούμε να κάνουμε και πολλά. Η εμβρυϊκή συνείδηση, η μητρική αποδοχή ή απόρριψη καθορίζουν από νωρίς τα πράγματα. Για μένα άλλο είναι το κρίσιμο...

ΣΕΜΕΛΗ, ΑΓΑΥΗ: Ποιο;

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Αυτό!

Ο Δραματοθεραπευτής σπρώχνει μπροστά τους δυο έγγραφα.

ΣΕΜΕΛΗ: Αγαθή, διαβάξεις και το δικό μου; Δεν έχω μαζί τα γυαλιά μου.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Δεν χρειάζεται, είναι το ίδιο ακριβώς.

ΑΓΑΥΗ: Εμένα αυτό που διαβάζω με τρομάζει...

ΣΕΜΕΛΗ: Θα πείτε και σε μένα τι λέει;

ΑΓΑΥΗ: Για εσένα ίσως είναι πιο εύκολο.

ΣΕΜΕΛΗ: Εύκολο. Πιο εύκολο γιατί;

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Θα σου πω εγώ. Διότι ο Διόνυσος έχει εμπειρίες από ουσίες και

εξαρτήσεις.

ΣΕΜΕΛΗ: Και μου ζητάς να τον σπρώξω πάλι εκεί;

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Τώρα όλα θα γίνουν ελεγμένα. Επιστημονικά. Θα τους χορηγήσω LSD, ψιλοκυβίνη και κεταμίνη. Ελάχιστες ποσότητες. Ελεγχόμενες από τη Διεθνή Επιτροπή Φαρμακολογίας βάσει παγκόσμιας κλινικής μελέτης θεραπευτικών συνεδριών.

ΑΓΑΥΗ: Ενώ ο Πενθέας, που ούτε καπνίζει, ούτε πίνει και με το που μυρίζει χασίσι ανακατεύεται; Είσαι με τα καλά σου;

ΣΕΜΕΛΗ: Πάμε να φύγουμε, αδελφή μου...

ΑΓΑΥΗ: Φύγαμε!

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Δεν θα σας εμποδίσω. Το πεπρωμένο έτσι κι αλλιώς είναι πεπρωμένο.

ΑΓΑΥΗ: Δεν μας αναστατώνουν πλέον τα τσιτάτα σου.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Δεν υπάρχει λύση χωρίς πρόβλημα.

ΣΕΜΕΛΗ: Το έχεις ξαναπει...

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Ο φόβος της καταστροφής δεν σε σώζει από την καταστροφή.

ΑΓΑΥΗ: Επαναλαμβάνεσαι!

ΣΕΜΕΛΗ: Ό,τι προσφέρεται άμεσα δεν είναι πραγματικό.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Αυτό δεν είναι δικό μου!

ΑΓΑΥΗ: Γιατί τ' άλλα είναι;

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Πρέπει να ξυπνήσουμε από τον ύπνο των γονιών μας.

ΣΕΜΕΛΗ: Νέταρε...

ΑΓΑΥΗ: Εντελώς!

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Μήπως στην τελική δεν ανησυχείτε και τόσο για την υγεία τους, αλλά για όσα θα βγουν στη φόρα;

ΣΕΜΕΛΗ: Δεν πας καλά...

ΑΓΑΥΗ: Είσαι για δέσιμο!

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Κατάλαβα! Πάλι δίκιο έχω!

Προκλητικά η Σεμέλη και η Αγαθή μαζεύουν τα πράγματά τους.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Κυρίες μου, ακούστε. Σε επτά το πολύ οκτώ συνεδρίες θα καθαρίσουν. Έχετε πετάξει μια περιουσία στην παραδοσιακή ψυχανάλυση. Τι φροϊδιστές, τι λακανικοί, τι κλαϊνιστές. Με τι αποτελέσματα;

Η Σεμέλη και η Αγαθή τού γυρνούν την πλάτη. Αρνούνται ακόμη και να τον κοιτάξουν.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Μηδέν! Δεν χαίρομαι που το λέω. Μηδέν. Τα μανιοκαταθλιπτικά αγόρια σας οδεύουν στον χαμό.

Στη βία τους να αποχωρήσουν από τον χώρο, φοράει η μια την καμπαρντίνα της άλλης. Προσπαθούν να αλλάξουν καμπαρντίνα κι αυτό τις φωντώνει περισσότερο.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Δέχομαι να παρίσταται και νευρολόγος, ψυχοθεραπευτής, ψυχαναλυτής ή ψυχολόγος της οικογένειας, εμπιστοσύνης σας. Τα ψυχοδρωτικά φάρμακα θα χορηγηθούν με όλα τα επιστημονικά πρωτόκολλα.

Τελικώς η Σεμέλη φοράει το ένα μανίκι της δικής της καρμπαριντίνας και το άλλο της Αγαύης. Το ίδιο ακριβώς, αντίστροφα, κάνει η Αγαύη.

ΣΕΜΕΛΗ: Πάμε να φύγουμε...

ΑΓΑΥΗ: Ψυχάκια!

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Προτιμάτε, λοιπόν, για μια αδελφική παρεξήγηση, για μια, συγγνώμη για την έκφραση, οικογενειακή μαλακία, ο ανιψιός της *πληττόμενης* να παραπλανήσει και να εξαναγκάσει τη μητέρα της *πληττουσας* να σκοτώσει και να λιανίσει σαν αρνί του Πάσχα τον γιο της. Το κρίμα στον λαμό σου...

ΣΕΜΕΛΗ: Όλα αυτά είναι στο κεφάλι σου...

ΑΓΑΥΗ: Ναι, στο άρρωστο κεφάλι σου.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Αγαύη, Σεμέλη, δεν θα το ξαναπώ, όλα αυτά βρίσκονται στις μήτρες σας. Προϋπάρχουν. Χωνέψτε το. Μεσοκαλί-νη και έκταση θα φέρουν στον αρρό του Πενθέα και του Διονύσου ό,τι τους πόνεσε και τους θύμωσε. Φοβάστε τα χημικά παράγωγα; Έχουμε τη δυνατότητα της ιμπόγκα. Οικολογικές λύσεις. Φυτικές. Έχω άκρες με καθαρούς προμηθευτές στο Μαρόκο. Τη φέρνουν από την υποσαχάρια Αφρική.

ΣΕΜΕΛΗ: Δραματοθεραπευτής είσαι ή ντί-λερ;

ΑΓΑΥΗ: Ας τον! Ένα σκέτο κάθαρμα είναι.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Ξέρετε κάτι; Ήθελα να είμαι εντάξει μαζί σας. Νομότυπος. Αυτοί συμφώνησαν. Ήδη υπέγραψαν. Συνάινεσαν να βιώσουν τη γνώση της μητράς. Να διαστέλνουν το εσώτερο διάστημα με μικροδόσεις.

Σεμέλη και Αγαύη κινούνται απειλητικά προς τον Δραματοθεραπευτή. Κινούνται σαν σιαμαίες. Με αποτέλεσμα να πέφτει η μια πάνω στην άλλη. Αυτό τις εξοργίζει περαιτέρω.

ΣΕΜΕΛΗ: Θα σου κάνουμε αγωγή. Δεν θα βρίσκεις πουθενά δουλειά. Ακούς;

ΑΓΑΥΗ: Θα σε κυνηγήσουμε. Θα σε πάμε μέχρι τέλους!

ΣΕΜΕΛΗ: Τελείωσες!

ΑΓΑΥΗ: Θα σε τελειώσουν οι κόρες του Κάδμου!

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Μια λεπτομέρεια. Ήδη τους έχω σε ασφαλή κλινική και η θεραπεία προχωράει θαυμάσια. Θα εκπλαγείτε...

ΣΕΜΕΛΗ: Τέρας! Θα σε κάψω ζωντανό.

ΑΓΑΥΗ: Τέρας! Με τα ίδια μου τα χέρια θα σε σκόσω.

Ο Δραματοθεραπευτής βγάξει ένα μπαστούνι. Ακουμπάει τις δυο γυναίκες. Μικρές ηλεκτρικές εκκενώσεις τις ακινητοποιούν. Ταυτόχρονα πατάει ένα βίντεο. Σε δύο διαφορετικά δωμάτια είναι ζαπλωμένοι ο Διονύσος και ο Πενθέας. Γιατροί και νοσοκόμοι τους παρακολουθούν. Μέσα σε αναφιλητά και κραυγές αφηγούνται φρικτές αποσπασματικές μνήμες. Η Σεμέλη και η Αγαύη αγκαλιάζονται και γονατίζουν. Μπορεί και να προσείχονται.

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Άντε μπράβο. Βλαμμένες! Ο πρώτος στόχος επετεύχθη. Οι αλληλομισούμενες κόρες του Κάδμου κάπως τα βρήκαν. Για να μάθουν τι κάνει ο πόνος. Ο πόνος και ο φόβος. Για να δούμε τώρα τι θα κάνουν με τα τέκνα τους. Βλαμμένες γαλαζοαίματες. Μόνο μην κάνω κανένα λάθος στη δοσολογία. Μ' αυτά που λένε στο μαγνητόφωνο Διονύσος

και Πενθέας, τα βιβλία του Στίβεν Κινγκ και οι ταινίες του Ντάριο Αρτζέντο και του Τζον Μακντόττ είναι για παιδιά του δημοτικού. Γαμώτο! Με αποσυντόνισαν οι βλαμμένες αδελφές. Κάθε οκτώ με δώδεκα ώρες 30-100 mcg LSD 25 τη φορά; Ή, κάθε πέντε με οκτώ ώρες 25-80 mcg LSD 25 τη φορά; Βλαμμένες μητερούλες. Άσε, μη θυμηθώ τώρα και τη δικιά μου. Άντε τώρα...

Τραγούδια για ραμμένο στόμα

Όταν δεν σε λένε ούτε αυτός με τα ηρησμένα πόδια (Οιδίπους), ούτε αυτός που κατοικεί στα βουνά (Ορέστης), αλλά άνθρωπο των θλίψεων (Πενθέα), αμετάκλητα και ανεπίστρεπτα, το μόνο που σου απομένει είναι να γίνεις το όνομά σου— *ένδυσιτιχῆσαι τοῖνονμ' ἐπιτήδειος ἐδ καταπῶς λέγεται*— μ' ό,τι αποτρόπαιο επιφέρει αυτό στον οίκο σου, στην πόλη σου, σε σένα τον ίδιο.

Λοιπόν, είμαι ο Πενθέας.

Ήμουν – έστω.

Κάποτε μπορεί να γίνω Άμλετ, Τρέπλιερ, ο αδελφός στην *Καταγίδα*, ο Σεμπάστιαν στο *Ξαφνικά πέσει το καλοκαίρι* και πάει λέγοντας.

Νέα αρχή ή παλιό τέλος;

Παλιά αρχή ή νέο τέλος;

Θα δείξει.

Μόνο ό,τι είναι να γίνει παρακαλώ

ας γίνει γρήγορα.

Δεν αντέχω αποχαιρετισμούς ή συναλλαγές.

Γενικώς πσιωγύρισματά.

Ό,τι είναι να γίνει ας γίνει με συνοπτικές διαδικασίες,

όσο πιο επαγγελματικά γίνεται.

Έτσι κι αλλιώς όλα έχουν κριθεί ανεξάρτητα από τις προσπάθειές μας τις αδράνειές μας τις αγωνίες μας.

Project P.

Πρόθεσή του ήταν να είσαι στον χορό. Αυτό ήθελε. Αυτό τον βασάνιζε. Αυτή ήταν η εικόνα του για σένα. Χωρίς να είσαι μια από τις δώδεκα κοπέλες, ούτε όμως η κορυφαία – τουλάχιστον σε πρώτη ανάγνωση. Κι ωστόσο να ξεχωρίζεις. Από τον τύπο και το χρώμα της φορεσιάς, από την κίνηση, από τον τονισμό σου. Να είσαι μια ενσωματωμένη διαφοροποίηση. Μια παρουσία τόσο αποκλίνουσα, όσο και αναγκαία. Να είσαι η μοναδική απ' τον χορό ντυμένη στα λευκά – το χρώμα της αγνότητας, της απόσυρσης, του νεκροζώντανου. Όταν όλες οι μαινάδες θα ήταν ντυμένες σε απόχρωση *caput mortuum*. Εφαρμοστά κόλαν, μπότες και περούκες στο ίδιο χρώμα. Μιλιταρισμός, φανατισμός, σκοτωμένο αίμα. Να είσαι η μοναδική με απλά ρούχα εποχής. Φουστάνι με πτυχώσεις. Κότσος στον αυχένα. Και να κινείσαι αργά. Πολύ αργά. Η εν-

σάρκωση της ακινησίας. Σαν φάντασμα ή εξωσωματική εμπειρία. Ο ρόλος σου, αν και φασματικός, μέσα του τον είχε πολύ συγκεκριμένο. Απτό. Ψηλαφητό. Θα ήσουν καθαρίστρια. Σε κομβικές σκηνές θα εμφανιζόσουν με τον εξοπλισμό σου. Για να σκουπίσεις, να σφουγγαρίσεις, να ξεσκονίσεις, ν' αερίσεις τον χώρο. Αργά, πολύ αργά. Σαν να ήσουν μια ανίκανη, μια άχρηστη καθαρίστρια, μια αφηρημένη εργαζόμενη, ή μήπως μια καθαρίστρια που ονειρεύεται πως καθαρίζει; Ο χρόνος της καθαριότητας, ο χρόνος της βρομιάς – από σκέψεις, πράξεις, λέξεις, βλέμματα, εντάσεις, χειρονομίες. Ο χρόνος της καθαριότητας θα ήταν ο χρόνος της διακοπής, της παύσης, της ασυνέχειας, της σιωπής. Με το που θα εμφανιζόταν η Ήπειρος θα σταματούσε η δράση. Θα πάγωνε. Και θα γυρνούσε ανάποδο ο χρόνος. Θ' άρχιζε να σκουπίζει με τα ποιά σύγχρονα καθαριστικά μηχανήματα και βαθμιαία θα κατέληγε να σκουπίζει με κλαδιά, τα χέρια, το κορμί της, τα μαλλιά της, ακόμη και με το πρόσωπό της. Θα λερωνόταν, θα βρόμιζε, θα μάλωνε. Ήπειρος η αίρουμε την ακαθαρσία του μύθου, του έργου, του κόσμου. Στο τελευταίο *σκουπίσμα*, μετά και τον τελευταίο στίχο από το επιμύθιο του χορού («τοιόνδ' άπέβη τότε πρᾶγμα»), όταν πλέον θα είχαν αποχωρήσει όλοι, το σκουπίσμα θα συνεχιζόταν επί μακρόν, σχεδόν σε πραγματικό χρόνο. Κάποια στιγμή η καθαρίστρια Ήπειρος θα πλησίαζε το επανασυναρμολογημένο κορμί του Πενθέα, του αρτιωμένου πρώην διαμελισμένου βασιλιά. Θα γονάτιζε. Η αδελφή μπροστά στον αδελφό. Και θα του μουρμούριζε μια μελωδία. Κάτι ανάμεσα σε ηπειρώτικο μοιρολόι και σπιρίτσουαλ. Για αυτά που θα ακολουθούσαν στην εξορία, στη μοναξιά, στην αδύνατη λήθη. Μια Θηβαία στην Βόρειο Ιλλυρία. Στη Χαονία. Μια *καθαρίστρια* από καλή γενιά, μια αθώα του αίματος μετανάστρια στο πουθενά. Αλλά και γι' αυτά που προηγήθηκαν. Το σκοτεινό παραμύθι της καταγωγής. Τη σβησμένη διακλάδωση ενός προαποφασισμένου αφανισμού. Δεν θα αποχωρούσε από τη σκηνή. Ποτέ. Πρώτη θα έμπαυε, τελευταία θα αποχωρούσε. Θα συνέχιζε να σκουπίζει ακόμη κι όταν τελείωνε η παράσταση, άναβαν τα φώτα, ακόμη κι όταν έφευγε κι ο τελευταίος θεατής. Θα σκούπιζε, θα σκούπιζε, θα σκούπιζε. Θα σκούπιζε αυτό που δεν φαίνεται, αυτό που δεν υπάρχει, αυτό που δεν σκουπίζεται. Θα σκούπιζε. ■

Προδημοσίευση από την ανέκδοτη νουβέλα του Μισέλ Φάις (θα κυκλοφορήσει σε λίγο από τις εκδόσεις Πατάκη).

* *Caput mortuum* σημαίνει νεκρό κεφάλι ή άχρηστα υπολείμματα. Πρόκειται για μια χρωστική ουσία που χρησιμοποιήθηκε τόσο στην αλχημεία όσο και στη ζωγραφική, ενώ 1392 είναι ο αριθμός των στίχων στην κατάλοιπη τραγωδία του Ευριπίδη (*Βάκχες*), την οποία έγραψε αυτοεξόριστος στην Πέλλα της Μακεδονίας και παραστάθηκε στην Αθήνα (405 π.Χ.) μετά το θάνατό του (406 π.Χ.).